

Vue de Port, Pierre Dubreuil, Museum für Kunst und Gewerbe Hamburg, CC0

Европеана повеља о јавном домену

Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union

Европеана, европска дигитална библиотека, музеј и архив, припада јавности и мора представљати јавни интерес.

Јавни домен је материјал из којег друштво црпи знање и ствара нова културна дела.

За социјално и економско благостање друштва неопходно је имати здрав и напредни јавни домен.

Дигитализација садржаја из јавног домена не ствара нова права над њим: дела која су у јавном домену у аналогном облику и даље су у јавном домену и након што се дигитализују.

Принципи за здрав јавни домен

Музеји, библиотеке и архиви свих врста су носиоци нашег културног и научног наслеђа. Ове организације памћења чувари су заједничког знања друштва. Они играју суштинску улогу у одржавању јавног домена у име грађана и морају подржавати низ општих принципа. Ови принципи од суштинског су значаја за очување смисленог разумевања јавног домена и за осигуравање његовог даљег функционисања у технолошком окружењу умреженог информационог друштва. Ови принципи нису намењени спречавању организација да комерцијално користе дела јавног домена (у јавном власништву), у својим колекцијама. Уместо тога, они пружају сет минималних стандарда који осигуравају функционисање јавног домена у дигиталном окружењу.

- 1. Заштита ауторских права је привремена.** Ауторска права ствараоцима дају временски ограничен монопол над контролом њихових дела. Када овај период истекне, ови радови аутоматски спадају у јавни домен. Укупно знање током евидентираног времена је у јавном домену; ауторска права омогућавају одговарајући и временски ограничени изузетак од овог статуса.
- 2. Оно што је у јавном домену треба да остане у јавном домену.** Ексклузивна контрола над делима из јавног домена не може се поново успоставити испостављањем захтева за ексклузивна права на техничку репродукцију дела или коришћењем техничких и / или уговорних мера за ограничавање приступа техничким репродукцијама таквих дела. Дјела која су у јавном власништву у аналогном облику и даље су у јавном власништву након што се објаве
- 3. Законити корисник дигиталне копије дела из јавног домена треба да има слободу да (поново) користи, копира и модификује дело.** Статус дела у јавном домену гарантује право на поновну употребу, модификацију и

репродукцију и то не сме бити ограничено техничким и / или уговорним мерама. Када је дело ушло у јавни домен, више нема правног основа за наметање ограничења употребе тог дела.

Смернице за очување функције јавног домена

Постоји низ значајних догађаја који угрожавају функцију јавног домена. Током последњих деценија сведоци смо ширења обима ауторских права како у погледу временског одређења, тако и у погледу заштите теме. Ово је штетило јавном домену и могућности грађана и организација памћења да имају интеракцију са важним деловима наше заједничке културе и знања. Следеће смернице објављују се како би се супротставиле овом тренду.

- 1. При свакој промени обима заштите ауторских права морају се узети у обзир ефекти на јавни домен.** Промене обима ауторских права не смеју имати ретроактивне последице. У 20. веку ауторска права су проширена како би се удовољило интересима носилаца права на штету јавног домена. Као резултат тога, велики део наше заједничке културе и знања закључан је иза ауторских права и техничких ограничења, те морамо осигурати да се ова ситуација убудуће не погоршава.
- 2. Ниједно друго право интелектуалне својине не сме се користити за поновно успостављање ексклузивности над делима из јавног домена.** Јавни домен је интегрални елемент унутрашње равнотеже система ауторских права. Овом унутрашњом равнотежом не сме се манипулисати покушајима поновног успостављања или добијања ексклузивне контроле путем прописа који су изван ауторских права. Ниједна мера технолошке заштите поткрепљена статутом не би требало да ограничава практичну вредност радова у јавном домену. Права индустријске својине, као што су заштитни знакови (trademarks), не би требало да се користе за ограничавање поновне употребе и копирања дела у јавном власништву.

Позадина

Јавни домен заједнички је ресурс који подупире савремено друштво. Како се знање и информације дигитализују, често се користе законски уговори који спречавају слободан приступ дигитализованом јавном домену. То је у супротности са основним циљем Европеане. Наш основни циљ је да европско културно и научно наслеђе буде јавно доступно грађанима у дигиталном облику како бисмо подстакли развој знања и стимулисали креативно предузетништво и иновације. Ово је став Европске комисије, која финансира Европеану и Фондацију Европеана, и води услугу.

Фондацију Европеана чине међународна удружења која представљају музеје, архиве, аудиовизуелне колекције и библиотеке: организације памћења које обезбеђују садржај Европеани. Фондацији је у интересу да буде јасна у погледу

употребе и значења јавног домена. Европеана припада јавности и мора заступати јавни интерес.

Ова повеља је изјава о политици, а не уговор. То не везује добављаче садржаја Европеане ни за једну позицију. Фондација Европеана издаје Повељу како би утицала на дебату међу европским организацијама памћења, креаторима политике и финансијерима о условима под којима је дигитални садржај у јавном домену доступан.

У својим условима приступа и поновне употребе Европеана следи политике својих добављача садржаја. Свако од њих је правно одговоран за одлучивање о условима под којима ставља садржај на располагање, и за утврђивање и брисање било којих права на њихов садржај. Сходно томе, постоји широк спектар пракси међу институцијама које пружају садржај из јавног домена Европеани.

Повеља о јавном домену помоћи ће да се промовише већа доследност у корист наших корисника. Корисници су се жалили на низ различитих пракси, а посебно на то што неки добављачи садржаја наплаћују преузимање, па чак и приступ дигиталним предметима који су у јавном домену у њиховом аналогном облику. Они ово доживљавају као препреку грађанима који желе легитиман приступ свом наслеђу у јавном власништву.

Шта је Јавни домен?

Јавни домен обухвата сво знање и информације - укључујући књиге, слике и аудиовизуелна дела - која немају заштиту ауторских права и могу се користити без ограничења, подложна у неким европским земљама ауторским трајним моралним правима. Јавни домен пружа историјски развијену равнотежу између права стваралаца заштићених ауторским правима и од кључне је важности за културно сећање и базу знања наших друштава. Јавни домен покрива две категорије материјала:

1. **Дела над којима је истекла заштита ауторских права.** Ауторска права за одређено дело у већини Европских држава трају 70 година након смрти његовог најдуговечнијег ствараоца. Уколико ауторска права над делом има корпорација, она трају 70 година након објављивања дела. Када ова привремена заштита истекне, престају да постоје сва законска ограничења. То значи да готово све што је објављено, сликано, фотографирано или објављено било где у свету пре 20. века, није обухваћено ауторским правима и налази се у јавном домену.
2. **Основне заједничке информације које нису заштићене ауторским правима.** Дела нису заштићена ауторским правима уколико нису оригинална. Идеје и чињенице нису заштићене ауторским правима, али њихово изражавање јесте. Закони и судске и управне одлуке су искључени из ове заштите. Сматра се да су ове основне заједничке ствари изузетно важне за функционисање наших друштава да би биле оптерећене

законским ограничењима било које природе, чак и током ограниченог периода.

Важно је напоменути да поред јавног домена, као што је горе описано, постоји низ других ограничења и изузетака који смањују правна ограничења и осигуравају довољан приступ нашем заједничком знању и култури. Ови изузеци осигуравају да ауторска права додељена ауторима не ометају одређене специфичне захтеве друштва. Они обезбеђују приступ, омогућавају функционисање основних друштвених институција и омогућавају друштвено учешће појединаца са посебним потребама.

Зашто је Јавни домен важан?

Јавни домен је сировина од које стварамо нова знања и стварамо нова културна дела. Имати здрав и напредни јавни домен од суштинске је важности за друштвено и економско благостање наших друштава.

Велики део светског знања - Дидроова енциклопедија, слике Леонарда, Њутнови закони кретања - налази се у јавном власништву - јавном домену. Друштво константно поново користи, реинтерпретира и репродукује дела у јавном домену и на тај начин развија нове идеје и ствара нова дела. Нове теорије, проналасци, дела културе и томе слично, дугују се знању и креативности претходних векова.

Јавни домен у дигиталној ери

Интернет омогућава приступ дигитализованом делу тог знања и креативности у размерама које су раније биле немогуће. Покретач је напора масовне дигитализације који ће суштински променити улогу институција културног и научног наслеђа. Дигитализација аналогних колекција ствара нове могућности за размену и креативну поновну употребу, оснажујући људе да истражују и одговоре на наше заједничко наслеђе на нове начине које наше законодавство тек треба да стигне. Такође је довео ауторска права у центар пажње носилаца нашег културног и научног наслеђа. Наше организације за памћење генерацијама су имале јавну дужност, поверену од грађанства, да баштину чине доступном свима. Обе ове функције обично се обављају на терет грађана - тј. на терет пореских обвезника.

Поверене очувању нашег заједничког знања и културе, непрофитне организације памћења треба да преузму на себе посебну улогу у ефикасном означавању и очувању дела у јавном власништву. Као део ове улоге морају да осигурају да дела у јавном домену буду доступна читавом друштву, чинећи их доступним што је шире могуће. Важно је да организације памћења препознају да као чувари наше заједничке културе и знања играју централну улогу у омогућавању креативности грађана и обезбеђивању сировина за савремену културу, науку, иновације и економски раст.

Истовремено, трансформација од чувара аналогних колекција у пружаоце дигиталних услуга поставља огромне изазове пред ове организације. Креирање и

одржавање дигиталних колекција је скупо; сектору културне баштине могу недостајати ресурси за ову нову обавезу. Владини спонзори могу подстицати или захтевати од организација да остварују приход лиценцирањем садржаја широком спектру комерцијалних корисника.

Јавно-приватна партнерства постала су једна од опција за финансирање великих напора у дигитализацији. Комерцијални агрегатори садржаја финансирају дигитализацију у замену за привилеговани приступ дигитализованим колекцијама. Ове активности сматрају се разлогом за покушај увођења што веће контроле над дигиталним репродукцијама дела у јавном власништву - из јавног домена. Организације полажу права на ексклузивна права на дигитализоване верзије дела у јавном власништву и ступају у ексклузивне односе са комерцијалним партнерима који ометају слободан приступ.

Када ова ексклузивност закључа дигитални садржај и онемогући приступ и поновну употребу наставницима, иноваторима и грађанима, организацијама памћења основна мисија може бити угрожена а њихов однос са корисницима подривен. Дела која су у јавном домену у аналогној форми морају остати слободно доступна у дигиталној форми, и дигитализација таквих дела мора довести до повећаног приступа јавности уместо нових ограничења. Да би остале релевантне у дигиталној ери, организације за културно и научно наслеђе морају тежити повећању приступа нашем заједничком знању и култури тако што ће бити примарне тачке приступа делима која имају у својим колекцијама. Услуге са додатом вредношћу могу се развијати око садржаја без потребе за полагањем ексклузивних права на дела која су у аналогној форми била у јавном домену.

На крају, на политичком и нивоу креирања политика, друштвени је интерес да се знање и информације из јавног домена дигитализују. Једном дигитализован, садржај у јавном домену требало би да буде на располагању креативним предузетницима, истраживачко-развојним иноваторима и техничким предузетницима, како би га користили као базу за генерисање идеја и апликација које тек треба да проистекну.

Циљ ове Повеље је да пружи јасан сигнал добављачима садржаја, креаторима политика и јавности у коју Европеана и Европеана Фондација верују, и жели да ојача концепт јавног домена у дигитализованом свету. Да би то било изведено, потребно нам је чврсто и ажурно разумевање природе овог основног ресурса.

Уколико желите да одговорите на Европеана Повељу о јавном домену, молимо Вас контактирајте: contact.info@europeana.eu.

 pro.europeana.eu

 [@EuropeanaEU](https://twitter.com/EuropeanaEU)

Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union